

The Cultural Sociology of the Concept of Resistance in the Thought of Ayatollah Khamenei

Mohammad Hossein Safaei*

Abstract

The concept of resistance holds great importance in various societies and is not limited to military confrontations. It also plays a vital role in cultural, social, and identity-related spheres. Examining resistance from a cultural sociology perspective reveals deeper dimensions of this phenomenon. This research explores resistance in the sociocultural thought of Ayatollah Seyed Ali Khamenei. Using thematic analysis, key concepts in his ideas are extracted and analyzed. The findings show that resistance in his thought has three main components: First, resistance as a cultural and identity phenomenon preserving national values. Second, resistance and social mobilization against neo-colonialism, reflecting national determination to confront global dominance. Third, resistance as a unifying factor, fostering solidarity within society. The study concludes that resistance in Ayatollah Khamenei's thought is not merely a political strategy but a cultural and identity-driven phenomenon. It preserves national and Islamic values, counters neo-colonialism, and strengthens social identity, enhancing social cohesion and unity against internal and external challenges.

Keywords: Resistance, Identity, Culture, Ayatollah Khamenei, Sociology.

Introduction

Cultural sociology explores how cultural values and narratives shape social structures and collective identities. Resistance, as a key concept in this field, is not

* Assistant Professor, War Studies Department, National Defense University, Tehran, Iran,
bmhs13680@yahoo.com

Date received: 11/02/2025, Date of acceptance: 23/04/2025



just a political strategy but a cultural and social process that strengthens national identity and counters external domination. This study examines Ayatollah Seyed Ali Khamenei's perspective on resistance, highlighting its role in preserving cultural values, mobilizing society, and fostering national unity.

Materials & Methods

This study employs thematic analysis to examine the concept of resistance in the sociocultural thought of Ayatollah Seyed Ali Khamenei. Data is collected from his speeches, writings, and statements, focusing on key themes related to cultural identity, social mobilization, and national unity. The analysis identifies recurring patterns and meanings, providing a deeper understanding of how resistance functions as a cultural and sociopolitical phenomenon.

Discussion & Results

Resistance, in Ayatollah Seyed Ali Khamenei's thought, is not merely a political tool but a cultural and identity-driven process that preserves national and Islamic values. It acts as a mechanism for social mobilization, encouraging collective efforts against neo-colonialism and external domination. Additionally, resistance plays a crucial role in strengthening national unity, fostering solidarity among different social groups to counter both internal and external challenges. The findings indicate that cultural resistance is essential in safeguarding national identity against ideological infiltration and soft power tactics. By framing resistance as a long-term strategic approach, Ayatollah Khamenei emphasizes its role in empowering nations to achieve independence, self-sufficiency, and cultural sovereignty.

Conclusion

The findings reveal that resistance in Ayatollah Seyed Ali Khamenei's thought consists of three main dimensions: cultural identity, social mobilization, and national unity. First, resistance serves as a cultural and identity-based phenomenon, protecting national and Islamic values from external influences. Second, it functions as a means of social mobilization, empowering societies to confront neo-colonialism and global hegemony. Third, resistance acts as a unifying force, strengthening national cohesion and solidarity in times of crisis. Overall, the study demonstrates that resistance is not merely a political strategy but a comprehensive sociocultural framework that fosters independence, resilience, and collective strength.

Bibliography

- Abedi Jafari, Hassan, Taslimi, Mohammad Saeed, Faghihi, Abolhassan, & Sheikhzadeh, Mohammad. (2011). Thematic Analysis and Theme Networks: A Simple and Effective Method for Explaining Patterns in Qualitative Data. *Strategic Management Thought (Management Thought)*, 5(2), 151-198. [in Persian]
- Akbari, Hossein. (2018). *The Confrontation Between the Discourse of Resistance and the Discourse of the Hegemonic System*. Tehran: Imam Hossein University Press. [in Persian]
- Alam, F. (2007). Edward Said and the counter discourse of postcolonial in Imperial entanglements and literature in English (pp. 235-253). The University Press Limited.
- A'rabi, Gholamhossein. (2020). Quranic and Narrative Foundations of Resistance in the Discourse of Ayatollah Khamenei (May God Protect Him). *Quranic Studies*, 2(1), 145-164. [in Persian]
- Barker, G. (2009). Resistance and resilience. In P. J. McMahan & D. E. Shipp (Eds.), *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology* (pp. 1072-1075). Wiley-Blackwell.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101.
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners* (1st ed.). SAGE Publications.
- Faraji, Gholamhossein, Hatami, Mohammadreza, & Mahmoudi, Morteza. (2020). Cultural, Political, and Economic Resistance Strategies in the Thought and Practice of Ayatollah Khamenei. *Quarterly Journal of Political Research in the Islamic World*, 10(2), 285-308. [in Persian]
- Faysal, Y., & Rahman, M. D. (2013). Edward Said's conception of the intellectual resistance. *American Journal of Humanities and Social Sciences*, 1(4), 236-243.
- Ghasemi, Hossein, Mazaheri, Alireza, & Nosratpanah, Mohammad Sadeq. (2023). Conceptualization of Resistance Based on the Theory of a Single Principle. *Political Knowledge Journal*, 19(Special Issue: Resistance), 169-192. [in Persian]
- Groh, Arnold. 2019. *Theories of Culture*. London, England: Routledge.
- Guthrie, G. (2009). *Basic research methods: An entry to social science research* (1st ed.). SAGE Publications.
- Kia, Ali Asghar, & Faghihi Nejad, Mahdi. (2018). Thematic Analysis of Communication and Development Concepts in the Fourth and Fifth Development Plans of the Islamic Republic of Iran. *Quarterly Journal of Islamic-Iranian Progress Model Studies*, 6(11), 33-71. [in Persian]
- Lilja, M. (2022). The definition of resistance. *Journal of Political Power*, 15(2), 202-220
- Lo, M.-C. M. (2015). Conceptualizing "unrecognized cultural currency": Bourdieu and everyday resistance among the dominated. *Theory and Society*, 44(2), 125-152.
- Mahdipoor, Asieh. (2019). Explanation of the Conceptual Model of Resistance in the Thought of Grand Ayatollah Khamenei. *Political Knowledge Journal*, 15(2), 539-566. [in Persian]

- Majidi, Hassan. (2012). The Literature of Resistance and the Philosophy of Its Emergence in Occupied Islamic Countries: Palestine and Iraq as Case Studies. *Literary Resistance (Journal of Literature and Humanities Faculty of Kerman)*, 3(5-6), 411-427. [in Persian]
- Maleki, Ali. (2023). Explanation of the Jurisprudential Foundations of Resistance in the Thought of Ayatollah Khamenei. *Islamic Politics Research Journal*, 11(23), 188-209. [in Persian]
- Mirghadri, Fazlollah, & Kiani, Hossein. (2012). The Foundations of Resistance Literature in the Quran. *Quarterly Journal of Religious Literature*, 1(1), 69-97. [in Persian]
- Mohammadpour, Ahmad. (2011). *Anti-Method Qualitative Research Methodology*. Tehran: Sociologists Press. [in Persian]
- Spivak, G. (1988). Can the subaltern speak? In C. Nelson & L. Grossberg (Eds.), *Marxism and the interpretation of culture*. Macmillan.

Documents (Statements and Speeches)

- Speech at the 18th Commemoration Ceremony of Jihad and Resistance Literature – 01/31/2025 [in Persian]
- Speech at the Endorsement Ceremony of the 14th President of the Islamic Republic of Iran – 07/28/2024 [in Persian]
- Speech on the 35th Anniversary of the Passing of Imam Khomeini (RA) – 06/03/2024 [in Persian]
- Speech in a Meeting with Mr. Ismail Haniyeh, Head of Hamas' Political Bureau – 2023 [in Persian]
- Speech in a Meeting with the People of Qom – 01/09/2024 [in Persian]
- Speech in a Meeting with the People of Kerman and Khuzestan – 12/23/2023 [in Persian]
- Speech on the 33rd Anniversary of the Passing of Imam Khomeini (RA) – 06/04/2022 [in Persian]
- Speech in a Message to the Hajj Pilgrims – 07/08/2022 [in Persian]
- Speech in a Meeting with Organizers of the Anniversary of Martyr Qasem Soleimani and His Family – 12/16/2020 [in Persian]
- Speech in a Meeting with the Representatives of the 11th Parliament of the Islamic Republic of Iran – 07/12/2020 [in Persian]
- Speech in a Meeting with Various Social Groups – 02/05/2020 [in Persian]
- Speech in a Meeting with Basij Members – 11/27/2019 [in Persian]
- Speech in a Meeting with Students – 11/03/2019 [in Persian]
- Speech at the Graduation Ceremony of Students at Imam Hossein University – 10/13/2019 [in Persian]
- Speech in a Meeting with the Deputy Head of Hamas' Political Bureau and Delegation – 07/22/2019 [in Persian]
- Speech on the 30th Anniversary of the Passing of Imam Khomeini (RA) – 06/04/2019 [in Persian]
- Speech in a Meeting with the People of Qom – 06/04/2019 [in Persian]

361 Abstract

Speech in the "Second Phase of the Revolution" Statement Addressed to the Iranian Nation – 02/11/2019 [in Persian]

Speech in a Meeting with the Secretary-General of the Palestinian Islamic Jihad Movement and Delegation – 12/31/2018 [in Persian]

Speech in a Meeting with State Officials and Guests of the Islamic Unity Conference – 11/25/2018 [in Persian]

جامعه‌شناسی فرهنگی مفهوم مقاومت در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای

محمدحسین صفایی*

چکیده

مقاومت در جایگاه یک پدیده‌ی مهم در جوامع مختلف، تنها محدود به مقابله با تهدیدات نظامی نیست، بلکه در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی و هویتی نیز نقشی حیاتی ایفا می‌کند. بررسی مفهوم مقاومت از دیدگاه جامعه‌شناسی فرهنگی می‌تواند ابعاد پنهان و عمیق‌تری از این پدیده را نمایان سازد. سؤال اصلی این پژوهش، بررسی جامعه‌شناسی فرهنگی مفهوم مقاومت در اندیشه‌ی آیت‌الله سید علی خامنه‌ای است. برای پاسخ به این سؤال، از روش تحقیق تحلیل مضمون استفاده شده و در آن به استخراج و تحلیل مفاهیم کلیدی در اندیشه‌های ایشان پرداخته شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که مقاومت در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای شامل سه مؤلفه‌ی اصلی می‌شود: نخست، مقاومت به‌مثابه پدیده‌ای فرهنگی و هویتی که به حفظ ارزش‌های فرهنگی و ملی کمک می‌کند. دوم، مقاومت و بسیج اجتماعی در برابر استعمار نوین که بیان‌گر اراده‌ی ملی برای مقابله با سلطه‌گری‌های جهانی است. سوم، مقاومت در حکم عاملی برای تحکیم وحدت که موجب همبستگی و هم‌افزایی در درون جامعه می‌شود. طبق یافته‌ها، مفهوم مقاومت در اندیشه‌ی آیت‌الله خامنه‌ای صرفاً یک راهبرد سیاسی نیست، بلکه به‌عنوان پدیده‌ای فرهنگی و هویتی نقش کلیدی در حفظ ارزش‌های ملی و اسلامی، مقابله با استعمار نوین و تقویت هویت اجتماعی دارد و در مجموع موجب افزایش انسجام و همبستگی جامعه در برابر چالش‌های داخلی و خارجی می‌شود.

کلیدواژه‌ها: مقاومت، هویت، فرهنگ، آیت‌الله خامنه‌ای، جامعه‌شناسی.

۱. مقدمه

جامعه‌شناسی فرهنگی یکی از زیرشاخه‌های مهم جامعه‌شناسی است که به بررسی چگونگی تأثیر فرهنگ بر روابط و ساختارهای اجتماعی می‌پردازد (Groh, 2019: 8-9). در این رشته تلاش می‌شود تا با استفاده از تحلیل‌های نظری و میدانی، فهمی عمیق‌تر از نقش فرهنگ در شکل‌گیری ایده‌ها، هویت‌ها و رفتارهای اجتماعی ارائه دهد. جامعه‌شناسان از طریق مطالعه فرهنگ می‌توانند تفاوت‌های اجتماعی و نحوه مواجهه جوامع مختلف با چالش‌های زمانه خود را تبیین کنند. مفهوم مقاومت، به‌عنوان یکی از مفاهیم کلیدی در جامعه‌شناسی فرهنگی، نقش مهمی در تحلیل تغییرات اجتماعی و پاسخ‌های فرهنگی به سلطه و قدرت دارد (Barker, 2009: 1073). این مفهوم به ما کمک می‌کند تا درک بهتری از تحولات فرهنگی جوامع در دوران بحران و تغییر داشته باشیم. جامعه‌شناسی فرهنگی با ارائه ابزارهای تحلیلی، امکان مطالعه عمیق‌تر پدیده‌هایی مانند مقاومت را فراهم می‌آورد و به فهم چگونگی شکل‌گیری و استمرار آن‌ها در زمان می‌پردازد.

در این راستا، بررسی مفهوم مقاومت در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای از اهمیت خاصی برخوردار است. آیت‌الله خامنه‌ای مقاومت را نه تنها به‌عنوان یک استراتژی سیاسی، بلکه به‌عنوان یک فرایند فرهنگی معرفی می‌کنند که در آن تقویت هویت ملی و استقلال فرهنگی جوامع به‌عنوان هدف اصلی مطرح می‌شود؛ بنابراین، تحلیل جامعه‌شناختی مفهوم مقاومت در اندیشه ایشان می‌تواند به‌ویژه در دوران کنونی که تهدیدات فرهنگی خارجی و استعمار نوین به‌شدت بر جوامع مختلف فشار می‌آورد، به درک عمیق‌تری از نقش مقاومت در حفظ هویت ملی و تقویت وحدت اجتماعی منجر شود. پرسش اصلی این تحقیق این است که چگونه مفهوم مقاومت در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای، با تأکید بر ابعاد فرهنگی، اجتماعی و سیاسی آن، از دیدگاه جامعه‌شناسی فرهنگی تحلیل می‌شود و چه نقشی در شکل‌دهی هویت و واکنش‌های اجتماعی ایفا می‌کند؟ این تحقیق قصد دارد تا با تحلیل مضمون اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای، ابعاد مختلف مقاومت را در این زمینه بررسی کرده و نشان دهد که چگونه این مفهوم می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای مقابله با تهدیدات فرهنگی و تقویت انسجام اجتماعی در جهان اسلام عمل کند.

۲. پیشینه پژوهش

غلامحسین اعرابی (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «مبانی قرآنی و روایی مقاومت در کلام آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی)» به بررسی عمیق و دقیق مفاهیم مقاومت از دیدگاه قرآنی و روایی می‌پردازد. این مقاله تلاش می‌کند تا با استناد به آیات قرآن کریم و احادیث ائمه اطهار (ع)، چگونگی تبیین و تأکید آیت‌الله خامنه‌ای بر این مبانی را روشن سازد. تحلیل‌های ارائه‌شده در این مقاله نشان می‌دهد که چطور این دیدگاه‌های دینی می‌توانند در فهم و تفسیر رویکردهای مقاومتی جمهوری اسلامی ایران و پاسخ‌های آن به چالش‌های بین‌المللی و داخلی مؤثر واقع شوند. نویسنده با بهره‌گیری از منابع معتبر، به تحلیل و ارزیابی اینکه چگونه مفاهیم قرآنی و حدیثی می‌توانند به عنوان یک قوت بخش معنوی و اخلاقی در جهت تقویت مقاومت و استقامت ملی به کار روند، پرداخته است (اعرابی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۴۵-۱۶۴).

غلامحسن فرجی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای تحت عنوان «راهبرد فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در اندیشه و عمل آیت‌الله خامنه‌ای» به بررسی دقیق استراتژی‌های رهبری در مقابله با چالش‌های داخلی و خارجی پرداخته می‌شود. این مقاله با استناد به منابع قرآنی و روایی، تحلیل مفصلی از چگونگی استفاده آیت‌الله خامنه‌ای از مفاهیم دینی در شکل‌دهی به راهبردهای کلان کشور ارائه می‌دهد. نویسندگان بر این باور است که استراتژی‌های آیت‌الله خامنه‌ای در تقویت بنیادهای اقتصادی و سیاسی کشور نقش بسزایی دارد و به حفظ استقلال و امنیت ملی کمک می‌کند. نویسندگان همچنین تأکید می‌کنند که این راهبردها به‌طور مؤثری به مقابله با تحریم‌ها و فشارهای بین‌المللی پاسخ می‌دهند (فرجی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۸۵-۳۰۸).

علی ملکی (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «تبیین مبانی فقهی مقاومت در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای» به بررسی مفصل نحوه استفاده از اصول فقه شیعه برای تشریح و تفسیر مفهوم مقاومت در راهبردهای داخلی و بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران می‌پردازد. این پژوهش با روش توصیفی تحلیلی، مقاومت را از منظر فقهی مورد کاوش قرار داده و بر اهمیت آن در مقابله با استبداد داخلی و نفی سلطه خارجی تأکید می‌کند. هدف اصلی مقاله، تبیین چگونگی تعریف و تفسیر مفهوم مقاومت در فقه شیعه و ارتباط آن با ابواب فقهی مختلف مانند جهاد دفاعی، تقیه و امریه معروف است. این تحقیق نشان می‌دهد که مبانی

فقهی مقاومت نقش تعیین‌کننده‌ای در معادلات سیاسی و اقتصادی جامعه اسلامی داشته و به غلبه بر چالش‌های قدرت‌طلبی نظام سلطه کمک می‌کند (ملکی، ۱۴۰۲: ۱۸۸-۲۰۹).

آسیه مهدی پور (۱۳۹۸) در مقاله‌ای تحت عنوان «تبیین مدل مفهومی مقاومت در اندیشه آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای» موضوعاتی چون چیستی، ابعاد، زمینه‌ها، پیامدها و چشم‌انداز مقاومت را در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای بررسی می‌کند. این پژوهش از استراتژی داده بنیاد برای تجزیه و تحلیل بیانات رهبری از سال ۱۳۶۸ تا بهار ۱۳۹۸ استفاده می‌کند که در آن مفهوم مقاومت به عنوان عنصری تعیین‌کننده در پیشرفت جامعه اسلامی و غلبه بر چالش‌های ناشی از قدرت‌طلبی نظام سلطه تبیین می‌شود. تحلیل‌های انجام‌شده بر اساس ۱۴۶ کد و ۱۱ مقوله نهایی، یک مدل مفهومی شامل نفی سلطه، استقلال، بازدارندگی چندبعدی و راهکارهای دستیابی به تمدن نوین اسلامی را ارائه می‌دهد که نمایانگر الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی است (مهدی پور، ۱۳۹۸: ۵۳۹-۵۶۶).

پژوهش حاضر با تمرکز بر جامعه‌شناسی فرهنگی مفهوم مقاومت از منظر آیت‌الله خامنه‌ای، رویکردی نوین را در مقایسه با تحقیقات پیشین ارائه می‌دهد. درحالی‌که مطالعات گذشته عمدتاً به مبانی قرآنی، روایی، فقهی و راهبردی مقاومت پرداخته‌اند، این مقاله با اتخاذ رویکرد جامعه‌شناسی فرهنگی، به بررسی چگونگی شکل‌گیری، بازتولید و نهادینه‌شدن فرهنگ مقاومت در جامعه اسلامی بر اساس اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای می‌پردازد. درواقع، این پژوهش برخلاف تحقیقات پیشین، مقاومت را نه تنها به عنوان یک مفهوم اعتقادی یا سیاسی، بلکه به عنوان یک پدیده اجتماعی و فرهنگی تحلیل می‌کند که در بستر فرهنگ عمومی، رسانه، هنر، آموزش و هویت اجتماعی بازنمایی می‌شود. از منظر آیت‌الله خامنه‌ای، مقاومت یک فرآیند فرهنگی و اجتماعی است که از طریق مفاهیمی مانند استقلال، هویت دینی، مقابله با نفوذ فرهنگی و حفظ ارزش‌های انقلابی در جامعه تثبیت می‌شود.

۳. جامعه‌شناسی فرهنگی مفهوم مقاومت

مقاومت همواره در تاریخ جوامع بشری به عنوان پدیده‌ای بنیادین در مواجهه با سلطه و ظلم مطرح بوده است. این مفهوم نه تنها در علوم سیاسی، بلکه در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی و دینی نیز جایگاه ویژه‌ای دارد. بر اساس دیدگاه دکتر یوسف سلامه (مجیدی، ۱۳۹۱: ۴۲۰)، آگاهی و بیداری مهم‌ترین ویژگی انسان در برابر ظلم و استبداد است و منجر به

انتخاب آگاهانه مسیر مقاومت می‌شود. این نگاه، هم‌راستا با آموزه‌های قرآنی است که در آیات مختلف به مسئله استقامت و ایستادگی در برابر ستم تأکید دارد (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۷۳).

این دیدگاه با تحلیل ادوارد سعید در اثر شرق‌شناسی نیز همخوانی دارد؛ سعید در تحلیل خود از مقاومت، آن را نه تنها به‌عنوان یک کنش سیاسی بلکه به‌عنوان واکنشی فرهنگی در برابر سلطه فکری و گفتمان‌های مسلط غربی معرفی می‌کند. او معتقد است که استعمار تنها به اشغال نظامی محدود نبوده، بلکه ابعاد فرهنگی و فکری آن نقش بسزایی در تداوم سلطه داشته است (Faysal & Rahman, 2013: 239-240). در این راستا، مقاومت فرهنگی به‌عنوان ابزاری برای بازتعریف هویت و بازپس‌گیری روایت‌های تحریف‌شده از سوی قدرت‌های استعماری عمل می‌کند. سعید در شرق‌شناسی تأکید می‌کند که بازتولید دانش در جوامع مستعمره نباید منفعلانه و تحت تأثیر نظام‌های فکری استعماری باشد، بلکه باید با بازنگری انتقادی همراه شود. او مقاومت را نوعی استراتژی بازپس‌گیری قدرت می‌داند که از طریق ادبیات، تاریخ‌نگاری و هنر می‌تواند به چالش کشیدن تصویرسازی‌های شرق‌شناسانه کمک کند (Alam, 2007: 239). این دیدگاه در تقابل با نگاه‌های جبرگرایانه قرار دارد که جوامع مستعمره را فاقد عاملیت و توانایی تغییر وضعیت خود می‌دانند. از این منظر، مقاومت فرهنگی نه تنها یک واکنش به هژمونی غربی، بلکه مسیری برای بازسازی هویت و استقلال فکری ملت‌ها محسوب می‌شود.

در نظریات کلاسیک، مفهوم مقاومت اغلب به‌عنوان واکنش طبیعی و غیرارادی به سرکوب و فشارهای بیرونی تلقی می‌شود. متفکرانی مانند مارکس و وبر مقاومت را در چارچوب کشمکش‌های طبقاتی و تضادهای ساختاری تحلیل کرده‌اند، جایی که طبقات تحت ستم به‌طور اجتناب‌ناپذیر در برابر سلطه حاکمان قیام می‌کنند. در این نگاه، مقاومت بیشتر محصول شرایط اجتماعی، اقتصادی و تاریخی است تا یک کنش آگاهانه و انتخابی (Spivak, 1988: 284-286). برخی جامعه‌شناسان کلاسیک مانند دورکیم نیز بر این باور بودند که نهادهای اجتماعی و ارزش‌های مشترک تعیین‌کننده میزان و نوع مقاومت در یک جامعه هستند. همچنین، در نظریات کلاسیک سیاسی، مقاومت عمدتاً به شکل انقلاب‌ها و جنبش‌های اجتماعی گسترده مورد توجه قرار گرفته است که ناشی از نارضایتی‌های عمیق اجتماعی است (Lilja, 2022: 210-212). در این چارچوب، فرد بیشتر به‌عنوان بخشی از یک جریان بزرگ‌تر عمل می‌کند تا یک کنشگر مستقل با انتخاب‌های آگاهانه.

به گفته یوسف سلامه (مجیدی، ۱۳۹۱: ۴۲۰)، انسان در برابر ظلم دو گزینه دارد: یا مقاومت کند یا تسلیم شود و معنای وجودی خود را به دیگران واگذار کند. این انتخاب، ریشه در آموزه‌های قرآنی دارد؛ به‌ویژه در آیه ۶۵ سوره انفال که بر لزوم مقاومت و صبر در برابر دشمنان تأکید دارد. پائولو فریره تأکید می‌کند آگاهی اجتماعی منجر به مقاومت در برابر سلطه می‌شود. مقاومت فردی، پیش‌زمینه‌ای برای مقاومت اجتماعی است و انتخاب آگاهانه فردی، به بسیج مردمی و ایجاد جنبش‌های اجتماعی منجر می‌شود (میرقادری و کیانی، ۱۳۹۱: ۷۳). مقاومت در سطح فردی، علاوه بر ابعاد سیاسی، شامل مقاومت در برابر تحمیل‌های فرهنگی، اجتماعی و حتی اقتصادی نیز می‌شود که نمونه آن را می‌توان در مبارزات ضد استعماری و آزادی‌بخش در سراسر تاریخ مشاهده کرد (اکبری، ۱۳۹۷: ۸).

بورديو در نظریه خود درباره قدرت و مقاومت فرهنگی، مفهوم «میدان» و «سرمایه فرهنگی» را برای تحلیل چگونگی شکل‌گیری مقاومت در برابر هژمونی مسلط به کار می‌برد. او بر این باور است که سلطه نه تنها از طریق ابزارهای اقتصادی و سیاسی، بلکه از طریق کنترل نمادین و فرهنگی نیز اعمال می‌شود. در این چارچوب، مقاومت فرهنگی زمانی شکل می‌گیرد که گروه‌های تحت سلطه با استفاده از سرمایه‌های فرهنگی، از جمله زبان، هنر و سبک زندگی، به بازتعریف جایگاه خود پرداخته و ارزش‌های مسلط را به چالش می‌کشند (Lo, 2015: 127-129). به گفته بورديو، این مقاومت اغلب در بستر میدان‌های اجتماعی خاصی مانند دانشگاه‌ها، رسانه‌ها و فضای هنری صورت می‌گیرد که در آن‌ها معانی جدید خلق شده و بازتولید گفتمان‌های سلطه‌گرانه به چالش کشیده می‌شود. او همچنین تأکید دارد که مقاومت فرهنگی برخلاف اشکال آشکار مبارزه، اغلب به صورت نمادین و غیرمستقیم رخ می‌دهد، اما در درازمدت می‌تواند به تغییرات ساختاری منجر شود. در سطح تمدنی، مقاومت تنها به عنوان یک ابزار مقابله‌ای مطرح نیست، بلکه می‌تواند به عنوان یک استراتژی بنیادین برای ایجاد تمدن نوین اسلامی در نظر گرفته شود. آیت‌الله خامنه‌ای (۱۴/۰۳/۱۳۹۸) مقاومت را چراغی برای تحقق تمدن اسلامی معرفی کرده و بر نقش آن در ایجاد بسترهای فرهنگی و سیاسی تمدن‌ساز تأکید دارند. این دیدگاه با نظریه ژئوکالچر جدید که در برابر هژمونی لیبرال‌دموکراسی قرار دارد (اکبری، ۱۳۹۷: ۱۸)، مطابقت دارد. در این چارچوب، مقاومت نه تنها برای حفظ استقلال ملی، بلکه به عنوان یک پروژه فرهنگی و تمدنی برای بازتعریف هویت امت اسلامی عمل می‌کند (قاسمی، ۱۳۹۷: ۷۷). مقاومت در این سطح، نیازمند ابزارهای فرهنگی، رسانه‌ای و آموزشی است که بتواند

به تغییر پارادایم فکری جوامع مسلمان منجر شود. نمونه‌هایی از این تلاش‌ها را می‌توان در گسترش رسانه‌های اسلامی، ترویج گفتمان مقاومت در میان نخبگان فکری و ایجاد نهادهای فرهنگی مرتبط مشاهده کرد.

۴. روش تحقیق

این تحقیق از لحاظ هدف، یک پژوهش بنیادی محسوب می‌شود، زیرا به دنبال توسعه‌ی دانش نظری و مفهومی درباره‌ی نقش مقاومت در گفتمان فرهنگی، اجتماعی و سیاسی است. پژوهش‌های بنیادی برخلاف پژوهش‌های کاربردی، تمرکز خود را بر تولید مفاهیم، نظریه‌پردازی و شناخت عمیق پدیده‌ها قرار می‌دهند و هدف آن‌ها، حل یک مسئله‌ی فوری یا ارائه‌ی یک راهکار عملی نیست، بلکه تلاش می‌کنند مبانی فکری و نظری یک موضوع را روشن سازند. علاوه بر این، پژوهش‌های بنیادی اغلب مبتنی بر تحلیل‌های کیفی و رویکردهای تفسیری هستند که در این تحقیق نیز از روش تحلیل مضمون برای کشف مفاهیم کلیدی استفاده شده است (Guthrie, 2009: 57-58). این نوع پژوهش‌ها معمولاً پایه‌گذار تحقیقات بعدی در حوزه‌های کاربردی و توسعه‌ای می‌شوند، زیرا با ایجاد چارچوب‌های مفهومی، مسیر را برای مطالعات عملی هموار می‌کنند.

روش تحلیل مضمون یکی از روش‌های کیفی مناسب برای تحلیل داده‌های متنی است که می‌تواند در بررسی اندیشه‌های رهبران، متون گفتمانی و بیانات رسمی کاربرد گسترده‌ای داشته باشد (کوربین و اشتروس، ۱۳۹۰: ۵۲-۵۸). این روش به پژوهشگر کمک می‌کند تا از میان داده‌های پراکنده و متنوع، مضامین نهفته و الگوهای مفهومی را استخراج کرده و آن‌ها را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل کند (کیا و فقیهی‌نژاد، ۱۳۹۷: ۴۵). تحلیل مضمون فرایندی است که معانی پنهان در متن را شناسایی و سازمان‌دهی می‌کند و امکان بررسی ابعاد مختلف یک موضوع را فراهم می‌آورد. به همین دلیل، این روش در مطالعات علوم انسانی، علوم اجتماعی و حتی در تحلیل‌های سیاسی و فرهنگی به‌عنوان یکی از رویکردهای پایه‌ای و پرکاربرد محسوب می‌شود. از ویژگی‌های مهم تحلیل مضمون این است که نه تنها به توصیف داده‌ها می‌پردازد، بلکه قادر است زوایای پنهان یک موضوع را کشف کرده و شاخص‌ها و ابعاد جدیدی ارائه دهد (عابدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵-۱۵۷). کلارک و براون معتقدند که تحلیل مضمون، بیشتر یک روش است تا یک روش‌شناسی، به این معنا که برخلاف بسیاری از روش‌های کیفی، به دیدگاه معرفت‌شناختی یا نظری خاصی

وابسته نیست و این امر آن را به گزینه‌ای انعطاف‌پذیر برای تحقیقات گوناگون تبدیل می‌کند (Braun & Clarke, 2013: 121). کلارک و براون (۲۰۰۶) تأکید می‌کنند که تحلیل مضمون نه تنها برای تفسیر داده‌های کیفی بلکه برای سازمان‌دهی آن‌ها در قالب یک ساختار نظری منسجم نیز قابل استفاده است (Braun & Clarke, 2006: 82-84). این ویژگی‌ها باعث شده است که تحلیل مضمون به روشی محبوب در پژوهش‌های کیفی تبدیل شود، به‌ویژه در حوزه‌هایی که هدف، استخراج معانی پنهان و تحلیل عمیق گفتمان‌های مختلف است.

در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل مضمون، گام‌های مشخصی برای استخراج و تحلیل مضامین کلیدی طی می‌شود. نخستین گام، گردآوری داده‌های متنی از بیانات، سخنرانی‌ها، خطبه‌ها و پیام‌های آیت‌الله خامنه‌ای درباره‌ی مفهوم مقاومت است. این داده‌ها شامل مجموعه‌ای از متون رسمی، مستندات رسانه‌ای و اظهارات ثبت‌شده‌ای هستند که ابعاد مختلف مقاومت از منظر فرهنگی، اجتماعی و سیاسی را منعکس می‌کنند. پس از جمع‌آوری داده‌ها، مرحله‌ی آشنایی با داده‌ها و خوانش عمیق متون انجام می‌شود تا محقق بتواند درکی کلی از مفاهیم اصلی موجود در سخنان رهبری به‌دست آورد. سپس در مرحله‌ی کدگذاری اولیه، گزاره‌ها و عبارات کلیدی مرتبط با مقاومت از متن استخراج شده و به‌صورت کدهای مفهومی کوتاه و معنادار دسته‌بندی می‌شوند (شریفی و همکاران، ۱۳۹۹: ۹۳). این کدها ممکن است به مقوله‌هایی مانند هویت مقاومت، پیوند مقاومت با آموزه‌های دینی، نقش رسانه‌ها در بازتولید فرهنگ مقاومت و انسجام اجتماعی از طریق مقاومت اشاره داشته باشند. این مرحله پایه‌ی اصلی تحلیل مضمون را شکل می‌دهد و به پژوهشگر کمک می‌کند تا ساختار مفهومی بیانات رهبری را در ارتباط با جامعه‌شناسی فرهنگی مقاومت مشخص کند.

پس از انجام کدگذاری اولیه، گام بعدی شناسایی و توسعه‌ی مضامین اصلی و فرعی است (محمدپور، ۱۳۹۰: ۶۸). در این مرحله، مضامین کوچک‌تر و جزئی‌تر که در کدگذاری اولیه به‌دست آمده‌اند، در قالب دسته‌های گسترده‌تر سازمان‌دهی می‌شوند. برای مثال، اگر در داده‌های متنی، مفاهیمی همچون «تهاجم فرهنگی»، «نفوذ نرم» و «رسانه‌های دشمن» به‌عنوان کدهای جداگانه شناسایی شده باشند، این کدها می‌توانند ذیل مضمون اصلی «مقاومت در برابر استحاله‌ی فرهنگی و جنگ نرم» قرار بگیرند. در ادامه، این مضامین به‌صورت شبکه‌ای از مفاهیم مرتبط با هم بررسی می‌شوند تا روابط میان آن‌ها مشخص شود. در گام پایانی، تفسیر و تحلیل یافته‌ها انجام می‌شود که طی آن، محقق تلاش می‌کند تا نتایج تحلیل را در

چارچوب جامعه‌شناسی فرهنگی بررسی کرده و پیامدهای نظری و کاربردی آن را ارائه دهد.

۵. یافته‌های پژوهش

۱.۵ مقاومت به مثابه پدیده‌ای فرهنگی و هویتی

نخستین مضمون شناسایی شده در فرمایشات رهبری، مقاومت به مثابه پدیده‌ای فرهنگی و هویتی است که نشان‌دهنده جایگاه مقاومت به عنوان یک مؤلفه‌ی اساسی در شکل‌دهی به هویت ملت‌های مسلمان و جوامع مستقل است. در این نگاه، مقاومت صرفاً یک راهبرد سیاسی یا امنیتی نیست، بلکه امری ریشه‌دار در فرهنگ، تاریخ و ارزش‌های جامعه محسوب می‌شود که باید در برابر پروژه‌های استحاله‌ی فرهنگی و نفوذ نرم ایستادگی کند. دشمنان از طریق ابزارهای رسانه‌ای، تبلیغاتی و فرهنگی، تلاش دارند تا ارزش‌های مقاومت را تضعیف کرده و هویت ملی و اسلامی را تغییر دهند. تهاجم فرهنگی و جنگ نرم به عنوان شیوه‌های نوین استکبار در این مسیر به کار گرفته شده است تا ملت‌ها را از درون دچار تغییر و وابستگی کند. در برابر این تهدید، رهبر انقلاب تأکید دارند که حفظ فرهنگ مقاومت یک وظیفه‌ی همگانی است و ملت‌های مسلمان باید در برابر نفوذ فرهنگی غرب ایستادگی کنند. این مقاومت فرهنگی، همان‌گونه که امام خمینی آن را در انقلاب اسلامی به جامعه آموزش داد، همچنان باید از طریق آموزش، رسانه و گفتمان‌سازی تقویت شود؛ بنابراین، مقابله با نفوذ فرهنگی دشمن، یکی از ارکان کلیدی پایداری هویت مستقل ملت‌های مسلمان و جلوگیری از استحاله‌ی فرهنگی است.

یکی از مضامین فرعی مهم در این زمینه، نقش ادبیات، هنر و رسانه در فرهنگ‌سازی مقاومت است که بر قدرت ابزارهای فرهنگی در انتقال پیام مقاومت تأکید دارد. در فرمایشات رهبری، به این نکته اشاره شده که شعر مقاومت و ادبیات پایداری، ابزارهای مؤثری برای تقویت روحیه‌ی ایستادگی و آگاهی‌بخشی به نسل‌های جدید هستند. رسانه‌ها نیز یکی از جبهه‌های اصلی در جنگ نرم محسوب می‌شوند و نباید از نقش آن‌ها در ترویج گفتمان مقاومت غفلت کرد. دشمنان با استفاده از رسانه‌های خود، در تلاش‌اند تا مفهوم مقاومت را تحریف کرده و آن را به حاشیه ببرند، اما در مقابل، وظیفه‌ی جامعه‌ی فرهنگی این است که از رسانه‌های داخلی برای بازتولید فرهنگ مقاومت استفاده کند. تأکید رهبری بر این است که هنر و رسانه باید در خدمت ارزش‌های مقاومت باشند و از آن‌ها برای

مقابله با جریان‌های مخرب فرهنگی بهره‌گیری شود؛ بنابراین، مقاومت در عرصه‌ی فرهنگی، نه‌تنها شامل ایستادگی در برابر تهدیدهای بیرونی، بلکه مستلزم خلق تولیدات فرهنگی و هنری متناسب با ارزش‌های انقلابی است که بتواند هویت مستقل جوامع مسلمان را حفظ کند.

مضمون فرعی دیگر، نقش آموزه‌های دینی و قرآنی در بازتولید فرهنگ مقاومت است که نشان‌دهنده‌ی پیوند مقاومت با مبانی دینی است. در این دیدگاه، مقاومت اسلامی صرفاً یک راهبرد سیاسی نیست، بلکه تجلی ایمان، جهاد و توکل به خداوند است که در آیات قرآنی نیز بر آن تأکید شده است. آیات همچون *إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ* و *حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ*، نشان‌دهنده‌ی آن است که ایستادگی در برابر ظلم و استکبار، یک وظیفه‌ی الهی و تکلیف دینی محسوب می‌شود. در این راستا، مقاومت نه‌تنها به‌عنوان راهی برای حفظ استقلال ملی، بلکه به‌عنوان یک اصل اساسی در کرامت انسانی مورد توجه قرار گرفته است. این دیدگاه باعث شده که گفتمان مقاومت، به یکی از واژه‌های برجسته در ادبیات سیاسی جهان تبدیل شود. علاوه بر این، امام خمینی و رهبران انقلاب اسلامی، مقاومت را نه‌تنها در بُعد سیاسی، بلکه در بُعد دینی و اعتقادی به جامعه معرفی کردند و این مفهوم را در تفکر اسلامی نهادینه ساختند. بدین ترتیب، مقاومت نه‌تنها یک انتخاب سیاسی، بلکه یک وظیفه‌ی دینی برای حفظ ارزش‌های اسلامی است که استمرار آن، نیازمند حفظ هویت دینی و انتقال این آموزه‌ها به نسل‌های آینده است.

آخرین مضمون فرعی، پیوند مقاومت با هویت ملی و ارزش‌های انقلاب اسلامی است که به نقش مقاومت در استقلال و هویت مستقل جوامع اشاره دارد. در فرمایشات رهبری، تأکید شده که مقاومت، بخشی جدایی‌ناپذیر از گفتمان انقلاب اسلامی و راهکاری برای حفظ استقلال کشور است. این گفتمان، سبب شده که واژه‌ی مقاومت در ادبیات سیاسی جهان وارد شود و به یکی از اصول بنیادین در سیاست بین‌الملل تبدیل شود. امروزه، بسیاری از ملت‌های مسلمان و مستضعف، مقاومت را به‌عنوان ابزاری برای مقابله با استعمار و سلطه‌ی غربی پذیرفته‌اند. از این منظر، مقاومت نه‌تنها یک مفهوم دفاعی، بلکه راهبردی برای خودکفایی و پیشرفت ملت‌های اسلامی است. رهبر انقلاب تأکید دارند که ملت‌های مسلمان با تکیه بر ظرفیت‌های داخلی و هویت مستقل خود می‌توانند آینده را بسازند و از وابستگی به قدرت‌های استکباری رهایی یابند. در این راستا، مقاومت، نه‌تنها در برابر تهدیدات نظامی، بلکه در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی و علمی نیز معنا پیدا می‌کند و

عاملی برای پیشرفت کشورها محسوب می‌شود؛ بنابراین، مقاومت، عنصری اساسی در هویت انقلاب اسلامی و ملت ایران است که بقای آن، به استمرار ایستادگی و حفظ ارزش‌های انقلابی وابسته است.

جدول ۱. تحلیل مضمون مقاومت به‌عنوان یک پدیده فرهنگی و هویتی

مضامین اصلی	مضامین فرعی	شواهد گفتاری
مقاومت در ادبیات، هنر و رسانه به‌عنوان ابزار فرهنگ‌سازی	تقابل مقاومت با فرآیند استحاله فرهنگی و نفوذ نرم	رسانه‌ها و ابزارهای فرهنگی غرب در تلاشند که مقاومت را تضعیف کنند، اما ایستادگی فرهنگی همچنان پا برجاست.
		تهاجم فرهنگی و جنگ نرم، ابزار جدید دشمن برای تضعیف فرهنگ مقاومت است.
		وظیفه‌ی ماست که فرهنگ مقاومت را حفظ کنیم و در برابر نفوذ فرهنگی غرب بایستیم.
	مقاومت در ادبیات، هنر و رسانه به‌عنوان ابزار فرهنگ‌سازی	شعر، هنر و رسانه باید به‌عنوان ابزاری برای ترویج فرهنگ مقاومت به کار گرفته شوند.
		مقاومت در عرصه‌ی رسانه‌ای، یک جبهه‌ی مهم است که نباید از آن غافل شد.
		شعر مقاومت و ادبیات پایداری، نقشی کلیدی در آگاهی‌بخشی نسل‌های جدید دارد.
		یک امتیاز بزرگ امام این بود که ملت را با مفهوم مقاومت آشنا کرد. امام ملت ایران را این جوری بار آورد، این جوری تقویت کرد.
		مقاومت اسلامی، بُروز قدرت ایمان و جهاد و توکل است.
		امروز، مقاومت بخشی از هویت ملت‌های مسلمان شده است که علیه استعمار ایستاده‌اند.
	نقش آموزه‌های دینی و قرآنی در بازتولید فرهنگ مقاومت	در قرآن آمده است: <i>إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ</i> .
		مقاومت همان است که درباره‌ی نمونه‌ای از آن در صدر اسلام، این آیه‌ی شریفه نازل شد: <i>حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ</i> .
		دین اسلام، مقاومت را نه یک انتخاب، بلکه یک وظیفه برای حفظ کرامت انسانی معرفی کرده است.
	پیوند مقاومت با هویت ملی و ارزش‌های انقلاب اسلامی	عنوان «مقاومت» امروز در ادبیات سیاسی دنیا وارد شده؛ این مقاومتی که امام به ملت ایران یاد داد، امروز یکی از واژه‌های برجسته‌ی در ادبیات سیاسی دنیا است.
		ما پیروان اسلام که امروز از جمعیت عظیم، سرزمین گسترده، ثروتهای طبیعی بی‌شمار برخورداریم، باید با داشته‌ها و ممکنهای خود، آینده را رقم بزنیم.
		مقاومت، بخشی از گفتمان انقلاب اسلامی و هویت مستقل ما در برابر استکبار است.

۲.۵ مقاومت و بسیج اجتماعی در برابر استعمار نوین

دومین مضمون شناسایی شده در فرمایشات رهبری، مقاومت و بسیج اجتماعی در برابر استعمار نوین است که بر نقش مشارکت عمومی، رسانه‌های مستقل و نخبگان در مقابله با سلطه‌ی استکباری تأکید دارد. این مضمون نشان می‌دهد که مقاومت دیگر یک پدیده‌ی محدود به یک کشور یا منطقه نیست، بلکه به یک جریان جهانی تبدیل شده است که

مرزهای جغرافیایی را درنور دیده و به یک مسئله‌ی بین‌المللی مبدل شده است. یکی از ابعاد مهم این مضمون، نقش وجدان عمومی جهانی در حمایت از جبهه‌ی مقاومت است. شواهد نشان می‌دهد که افکار عمومی جهان، حتی در قلب کشورهای غربی، نسبت به ستمگری‌های استعمار نوین آگاه شده‌اند و اعتراضات گسترده‌ای در حمایت از مقاومت شکل گرفته است. تظاهرات در آمریکا و اروپا به نفع فلسطین و حمایت از جنبش‌های ضد استکباری، نشان‌دهنده‌ی بیداری جهانی و افزایش همدلی با ملت‌های مقاوم است. این آگاهی عمومی، نتیجه‌ی افزایش دسترسی مردم جهان به حقیقت و افشای سیاست‌های استعماری جدید از طریق رسانه‌های مستقل و فضای مجازی است. رهبر انقلاب تأکید دارند که این روند جهانی، نشانه‌ای از تغییر معادلات قدرت در سطح بین‌المللی است و نظام سلطه دیگر قادر به کنترل کامل افکار عمومی نیست.

یکی دیگر از مضامین فرعی این بحث، بسیج مردمی و مشارکت اجتماعی در تقویت فرهنگ مقاومت است که نشان‌دهنده‌ی اهمیت حضور گسترده‌ی مردم در حمایت از گفتمان مقاومت است. راهپیمایی‌های مردمی، حمایت‌های اجتماعی و ایستادگی ملت‌های مسلمان در برابر نظام سلطه، از نشانه‌های این بسیج اجتماعی است. مردم ایران و دیگر جوامع مقاوم در کشورهای اسلامی، بارها نشان داده‌اند که حاضرند برای آرمان‌های خود بایستند و از آن‌ها دفاع کنند. این بسیج اجتماعی، عاملی کلیدی در ماندگاری مقاومت محسوب می‌شود و سبب شده که دشمنان نتوانند به راحتی پروژه‌های نفوذ خود را پیش ببرند. از سوی دیگر، نقش رسانه‌های مردمی در ترویج گفتمان مقاومت نیز بسیار حائز اهمیت است. در حالی که رسانه‌های وابسته به نظام سلطه تلاش دارند تا مفهوم مقاومت را تحریف کرده و از ارزش آن بکاهند، رسانه‌های مستقل و شبکه‌های اجتماعی به ابزاری برای افشای حقیقت و انتشار صدای مقاومت تبدیل شده‌اند. به همین دلیل، جریان‌های بیداری اسلامی و رسانه‌های جایگزین، توانسته‌اند پروژه‌های رسانه‌ای غرب را تا حد زیادی خنثی کنند. این امر، نشان می‌دهد که امروز، روایت‌گری مقاومت تنها در اختیار دولت‌ها نیست، بلکه مردم نیز نقش فعالی در این عرصه دارند.

یکی دیگر از مؤلفه‌های کلیدی در این زمینه، نقش دانشگاه‌ها و نخبگان در آگاهی‌بخشی و مبارزه با استعمار نوین است که بر اهمیت تولید دانش و تقویت تفکر انتقادی در جوامع اسلامی تأکید دارد. رهبر انقلاب معتقدند که نخبگان و دانشگاهیان وظیفه دارند مفهوم مقاومت را در جامعه تبیین کنند و مانع از نفوذ اندیشه‌های استعماری در محیط‌های علمی

شوند. دانشگاه‌های مستقل باید در برابر سلطه‌ی فکری غرب مقاومت کنند و به‌جای ترویج ایده‌های وابستگی، بر خودکفایی علمی و هویت مستقل تأکید داشته باشند. این نگاه، مقاومت را نه تنها در حوزه‌ی سیاست، بلکه در عرصه‌ی علم و دانش نیز ضروری می‌داند. در کنار آن، همبستگی جنبش‌های مردمی مقاومت در سراسر جهان نیز به‌عنوان یک مؤلفه‌ی مهم مطرح است. از فلسطین تا آمریکای لاتین، جنبش‌های مختلف مردمی نشان داده‌اند که مقاومت به یک گفتمان جهانی تبدیل شده و اتحاد میان ملت‌های آزاده، ضربه‌ی سنگینی به نظام سلطه وارد کرده است. رهبر انقلاب تأکید دارند که این همبستگی، آینده‌ی روشنی را برای ملت‌های مقاوم رقم خواهد زد و زمینه‌ی شکل‌گیری یک نظم جهانی جدید را فراهم خواهد کرد؛ بنابراین، بسیج اجتماعی و همراهی جهانی با مقاومت، سبب شده که این گفتمان از یک موضوع منطقه‌ای فراتر رفته و به یکی از مهم‌ترین چالش‌های استعمار نوین تبدیل شود.

جدول ۲. تحلیل مضمون مقاومت و بسیج اجتماعی در برابر استعمار نوین

مضمون اصلی	مضامین فرعی	شواهد گفتاری
نقش و جلدان عمومی جهانی در حمایت از جبهه مقاومت	نقش و جلدان عمومی جهانی در حمایت از جبهه مقاومت	وجدان دنیا به درد آمده، احساس درد می‌کند. در آمریکا، در کشورهای اروپایی، مردم به خیابان‌ها می‌آیند.
		امروز دنیا به نفع شما شعار می‌دهد؛ چه کسی باور می‌کند که در دانشگاه‌های آمریکا به نفع فلسطین شعار بدهند؟
		مقاومت از مرزهای جغرافیایی عبور کرده و امروز به یک مسئله‌ی بین‌المللی تبدیل شده است.
	بسیج مردمی و مشارکت اجتماعی در تقویت فرهنگ مقاومت	در دنیای اسلام هر جایی که بنای مقاومت در مقابل زورگویی استکبار را داشته باشند، مظهرشان و اسم رمزشان شهید سلیمانی است.
		مردم ایران و ملت‌های مسلمان نشان داده‌اند که حاضرند برای مقاومت ایستادگی کنند و از آن حمایت کنند.
		راهپیمایی‌های گسترده و حضور مردمی در حمایت از مقاومت، نشان از آگاهی و نقش بسیج مردمی دارد.
	رسانه‌های مردمی در ترویج گفتمان مقاومت	رسانه‌های مستقل و جریان‌های بیداری اسلامی، نقش مهمی در انتشار حقیقت مقاومت دارند.
		غرب با ابزار رسانه‌ای خود در تلاش است که مقاومت را تحریف کند، اما آگاهی عمومی، این تلاش‌ها را خنثی می‌کند.
		شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های جایگزین به ابزاری برای صدای مقاومت تبدیل شده‌اند.
	نقش دانشگاه‌ها و	نخبگان و دانشگاهیان وظیفه دارند مفهوم مقاومت را در جامعه تقویت کنند.

دانشگاه‌های مستقل باید از ترویج اندیشه‌های استعماری در محیط‌های علمی جلوگیری کنند.	نخبگان در آگاهی‌بخشی و مبارزه با استعمار نوین
دانش و مقاومت، دو بال برای پیشرفت ملت‌های آزاده هستند.	
جنبش‌های مردمی از فلسطین تا آمریکای لاتین، نشان می‌دهند که مقاومت جهانی شده است.	همبستگی جنبش‌های مردمی مقاومت در سراسر جهان
اتحاد ملت‌های مقاوم، ضربه‌ی سنگینی به نظام سلطه وارد کرده است.	
همبستگی میان جوامع مقاوم، آینده‌ی روشنی را برای آزادی‌خواهان جهان رقم خواهد زد.	

۳.۵ مقاومت در حکم عاملی برای تحکیم وحدت

سومین مضمون شناسایی‌شده در فرمایشات رهبری، مقاومت به‌عنوان عاملی برای تحکیم وحدت است که نشان‌دهنده‌ی نقش مقاومت در ایجاد انسجام اجتماعی و مقابله با تفرقه‌افکنی دشمنان است. در طول تاریخ، مقاومت توانسته است جوامع را در برابر بحران‌های داخلی و خارجی متحد کند و نقش اساسی در حفظ همبستگی اجتماعی ایفا نماید. یکی از مؤلفه‌های اصلی این مضمون، مقاومت به‌عنوان عامل انسجام اجتماعی در جوامع بحران‌زده است که بر اثرات وحدت‌آفرین مقاومت در برابر تهدیدات خارجی تأکید دارد. در بسیاری از کشورها، دشمنان از جنگ‌های نیابتی و سیاست‌های تفرقه‌افکنانه برای ایجاد شکاف میان مردم استفاده کرده‌اند، اما تجربه نشان داده است که هر جا مقاومت شکل گرفته، انسجام ملی قوی‌تر شده است. این امر به‌وضوح در جوامع مقاوم مانند فلسطین، لبنان و ایران دیده می‌شود، جایی که فشارهای خارجی نه‌تنها موجب فروپاشی اجتماعی نشده، بلکه همبستگی و ایستادگی ملی را افزایش داده است. از این منظر، مقاومت نه‌تنها برای مقابله با دشمنان خارجی ضروری است، بلکه ابزاری برای تحکیم وحدت داخلی و جلوگیری از تفرقه درون‌ملی نیز محسوب می‌شود.

یکی دیگر از مضامین فرعی این حوزه، نقش زنان در ایجاد انسجام اجتماعی از طریق مقاومت است که بر تأثیر زنان در تثبیت و گسترش فرهنگ مقاومت تأکید دارد. زنان، به‌ویژه مادران و همسران شهدا، نقشی بی‌بدیل در تداوم گفتمان مقاومت ایفا کرده‌اند. آن‌ها نه‌تنها در جبهه‌های نظامی، بلکه در عرصه‌های فرهنگی و اجتماعی نیز از ارکان اصلی مقاومت محسوب می‌شوند. زنان پرچم‌داران مقاومت فرهنگی و اجتماعی هستند و حضور آن‌ها در فعالیت‌های فرهنگی، رسانه‌ای و اجتماعی، سبب تقویت گفتمان ایستادگی در برابر دشمنان شده است. رهبر انقلاب تأکید دارند که زنان مقاوم، الگوهایی برای نسل‌های آینده

هستند و نقشی تعیین‌کننده در حفظ هویت و فرهنگ جوامع مقاوم دارند. علاوه بر این، نقش مادران شهدا در تثبیت فرهنگ مقاومت و تقویت روحیه‌ی استقامت در میان مردم، غیرقابل‌انکار است. این زنان، با ایثار و ازخودگذشتگی، پایه‌های مقاومت را مستحکم کرده و به جامعه درس ایستادگی داده‌اند؛ بنابراین، بدون مشارکت زنان، تحقق وحدت اجتماعی و تداوم فرهنگ مقاومت دشوار خواهد بود.

مضمون فرعی دیگر، مقاومت در برابر امپریالیسم رسانه‌ای و جنگ روایت‌ها است که نشان‌دهنده‌ی اهمیت نبرد فرهنگی در حفظ انسجام اجتماعی است. امروزه، رسانه‌های غربی تلاش دارند تا با تحریف واقعیت‌ها و جنگ روانی، چهره‌ی مقاومت را مخدوش کنند و افکار عمومی را علیه آن تغییر دهند. جنگ روایت‌ها، یکی از مهم‌ترین میدان‌های مقاومت در برابر سلطه‌ی فرهنگی غرب است که در آن، دشمنان با استفاده از ابزارهای رسانه‌ای، سعی در ایجاد تفرقه و تضعیف روحیه‌ی مردم دارند. رهبر انقلاب تأکید دارند که مقابله با این جنگ رسانه‌ای، نیازمند هوشیاری و حضور فعال رسانه‌های مستقل و نیروهای فرهنگی است. رسانه‌های مقاومت باید با روایت‌گری صحیح و بازتاب واقعیت‌ها، مانع از سلطه‌ی امپریالیسم رسانه‌ای شوند و چهره‌ی واقعی مبارزه را به جهان نشان دهند. در غیر این صورت، دشمنان خواهند توانست با تحریف اطلاعات، بر افکار عمومی تسلط پیدا کنند و جوامع را از درون دچار فروپاشی کنند؛ بنابراین، مقاومت رسانه‌ای و تلاش برای بازپس‌گیری روایت‌ها از دست رسانه‌های غربی، یکی از مهم‌ترین راهکارهای تحکیم وحدت در جوامع مقاوم است.

جدول ۳. تحلیل مضمون مقاومت در حکم عاملی برای تحکیم وحدت

مضمون اصلی	مضامین فرعی	شواهد گفتاری
مقاومت به عنوان عامل انسجام اجتماعی در جوامع بحران‌زده	مقاومت به عنوان عامل انسجام اجتماعی در جوامع بحران‌زده	مقاومت توانسته است جوامع را در برابر بحران‌های خارجی متحد کند. جنگ‌های نیابتی در منطقه، تلاشی برای تضعیف فرهنگ مقاومت و تفرقه‌افکنی هستند. هر جا که مقاومت وجود دارد، انسجام ملی قوی‌تر شده است.
	نقش زنان در ایجاد انسجام اجتماعی از طریق مقاومت	زنان، پرچم‌داران مقاومت فرهنگی و اجتماعی هستند. نقش مادران شهدا در تثبیت فرهنگ مقاومت، بی‌بدیل است. نقش زنان در مقاومت نه تنها محدود به جبهه‌های نظامی نیست، بلکه در حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی نیز بسیار کلیدی است.
	مقاومت در برابر امپریالیسم رسانه‌ای و	امپریالیسم رسانه‌ای تلاش دارد مقاومت را تحریف کند و آن را به چالش بکشد. جنگ روایت‌ها، یکی از مهم‌ترین میدان‌های مقاومت در برابر سلطه‌ی فرهنگی

مضمون اصلی	مضامین فرعی	شواهد گفتاری
	جنگ روایت‌ها	غرب است.
		دشمن می‌خواهد با تحریف واقعیت‌ها، افکار عمومی را علیه مقاومت تغییر دهد.

۶. نتیجه‌گیری

مفهوم مقاومت در جامعه‌شناسی فرهنگی به‌عنوان واکنشی آگاهانه یا ناخودآگاه در برابر ساختارهای قدرت و سلطه تعریف می‌شود. این مفهوم در بسترهای مختلف اجتماعی و فرهنگی نمود پیدا کرده و به شکل‌های گوناگونی مانند کنش‌های فردی، جنبش‌های اجتماعی، یا حتی تولیدات فرهنگی و هنری ظاهر می‌شود. در پژوهش حاضر، با استفاده از روش تحلیل مضمون، تلاش شد تا ابعاد و معانی مختلف مقاومت در یک بستر فرهنگی خاص بررسی شود. تحلیل مضمون به‌عنوان روشی کیفی، امکان شناسایی الگوهای معنایی را در داده‌های پژوهش فراهم می‌کند و به درک عمیق‌تری از تجربیات افراد و نحوه بازنمایی مقاومت در متن‌های فرهنگی منجر می‌شود. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مقاومت نه‌تنها پاسخی به فشارهای اجتماعی و اقتصادی است، بلکه با مفاهیمی همچون هویت، بازتعریف نقش‌ها و ایجاد تغییر در مناسبات قدرت نیز پیوند دارد. در این راستا، بررسی چگونگی شکل‌گیری مقاومت در یک چارچوب فرهنگی، می‌تواند به درک بهتری از پویایی‌های اجتماعی و نقش فرهنگ در بازتولید یا به چالش کشیدن نظم موجود کمک کند.

مقاومت در اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای به‌طور مشخص در سه مضمون اصلی قابل تحلیل است. اولین مضمون، مقاومت به‌مثابه پدیده‌ای فرهنگی و هویتی است. در این دیدگاه، مقاومت به‌عنوان ابزاری برای حفظ و تقویت هویت ملی و دینی در برابر تهاجم‌های فرهنگی و اجتماعی مطرح می‌شود. این خوانش از مقاومت به‌ویژه در مواجهه با تهدیدات استعمار نوین و تلاش برای تغییر هویت‌های فرهنگی کشورها اهمیت می‌یابد. دومین مضمون، مقاومت و بسیج اجتماعی در برابر استعمار نوین است. در این مضمون، آیت‌الله خامنه‌ای بر اهمیت بسیج عمومی مردم در برابر تهدیدات خارجی، به‌ویژه استعمار نوین و سلطه‌گری‌های اقتصادی و فرهنگی تأکید دارند. مقاومت در این زمینه نه‌تنها یک واکنش منفعلانه، بلکه یک کنش فعال و متشکل از تمامی اقشار جامعه است. سومین مضمون، مقاومت در قامت عاملی برای تحکیم وحدت است. در این دیدگاه، مقاومت یک

عامل وحدت‌بخش در درون جامعه و میان کشورهای اسلامی و انقلابی در برابر تفرقه‌افکنی‌های جهانی و منطقه‌ای شناخته می‌شود. این مضمون نشان می‌دهد که مقاومت نه‌تنها در مقابل دشمنان خارجی، بلکه در برابر تهدیدات داخلی نیز می‌تواند عامل تقویت انسجام و همبستگی اجتماعی باشد.

بی‌تردید، فرمایشات آیت‌الله خامنه‌ای درباره «محور مقاومت» و تأکید مکرر ایشان بر پیروزی آن، ریشه در نگاهی عمیق و فرهنگی به مفهوم مقاومت دارد. برخلاف قرائت‌های صرفاً نظامی یا سیاسی که گاه در رسانه‌های خارجی با لحنی کنایی بازتاب می‌یابد، ایشان مقاومت را نه واکنشی گذرا، بلکه فرآیندی فرهنگی و تمدنی می‌دانند که در بستر معناها، ارزش‌ها و هویت‌ها شکل می‌گیرد. در منطق فکری آیت‌الله خامنه‌ای، مقاومت نوعی ایستادگی معنوی و اخلاقی در برابر سلطه و تحقیر است که با بازتعریف مفاهیم قدرت، کرامت و استقلال، به سوژه‌های اجتماعی امکان می‌دهد تا از حاشیه به متن بیایند و مسیر آینده خود را بازآفرینی کنند. از این منظر، مقاومت نه‌تنها ابزاری برای دفع تهدید، بلکه سازوکاری برای تولید معنا و هویت است که در مواجهه با نظام سلطه جهانی شکل می‌گیرد و تقویت می‌شود.

در گفتمان آیت‌الله خامنه‌ای، مفهومی کلیدی در مقاومت وجود دارد که پیوندی عمیق میان دین، هویت جمعی و کنش سیاسی ایجاد می‌کند؛ آیه‌ی ۵۲ سوره‌ی مبارکه‌ی توبه بدین بیان که "ما لنا الا احدى الحسنيين" به‌منزله‌ی پشتوانه‌ی معرفتی این گفتمان، مقاومت را از دوگانه‌ی کلاسیک پیروزی_شکست خارج می‌سازد. در این چارچوب مفهومی، مقاومت نه صرفاً یک واکنش به سلطه، بلکه نوعی کنش معنادار مبتنی بر ارزش‌های الهی و تاریخی هست که در آن، حتی شهادت نیز به‌مثابه نوعی پیروزی تلقی می‌شود. این نگرش، سازوکار قدرت‌مندی برای بازتولید مشروعیت، تقویت سرمایه و افزایش همبستگی درونی در میان کنش‌گران جبهه‌ی مقاومت فراهم می‌آورد. در نگاه جامعه‌شناختی، این گفتمان با بازتعریف مفهوم «برد» و «باخت»، ساختارهای معنایی جدیدی خلق می‌کند که در آن، بازنده تلقی شدن از منظر بیرونی، لزوماً به‌معنای تجربه‌ی شکست در درون گفتمان نیست. از این رو، شهادت فرماندهان مقاومت نه‌تنها باعث تضعیف انسجام گفتمانی نمی‌شود، بلکه به‌عنوان سرمایه‌ای نمادین در جهت استمرار و گسترش آن عمل می‌کند. این چارچوب معنایی، نوعی «ایمان استراتژیک» در کنش‌گران ایجاد می‌کند که مانع از پذیرش انفعال یا سرخوردگی در برابر فشارهای بیرونی می‌شود. گفتمان مقاومت در این معنا، فراتر از یک

راهبرد نظامی، به یک نظم معنایی و هویتی بدل می‌شود که در آن کنش سیاسی، اخلاقی و الهی درهم تنیده‌اند. کارکرد اصلی این گفتمان، تقویت پایداری اجتماعی در بستر بحران‌های ساختاری و استمرار روایت‌سازی حول ارزش‌هایی چون فداکاری، ایمان و حق‌طلبی است. سخن پایانی آنکه، این منطق با تبدیل گفتمان مقاومت به یک منطق برد-برد، امکان دوام روانی و انسجام اجتماعی را در بلندمدت برای جوامع حامی مقاومت فراهم می‌سازد.

کتاب‌نامه

- اعرابی، غلامحسین. (۱۳۹۹). مبانی قرآنی و روایی مقاومت در کلام آیت‌الله خامنه‌ای (مد ظله العالی). مطالعات علوم قرآن، ۲(۱)، ۱۴۵-۱۶۴.
- اکبری، حسین (۱۳۹۷). تقابل گفتمان مقاومت و گفتمان نظام سلطه. تهران: انتشارات دانشگاه امام حسین علیه‌السلام.
- عابدی جعفری، حسن، تسلیمی، محمدسعید، فقیهی، ابوالحسن و شیخ زاده، محمد. (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی. اندیشه مدیریت راهبردی (اندیشه مدیریت)، ۵(۲) (پیاپی ۱۰)، ۱۵۱-۱۹۸.
- فرجی، غلامحسین، حاتمی، محمدرضا، محمودی، مرتضی. (۱۳۹۹). راهبرد مقاومت فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در اندیشه و عمل آیت‌الله خامنه‌ای. فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، ۱۰(۲)، ۲۸۵-۳۰۸.
- قاسمی، حسین، مظاهری، علیرضا و نصرت پناه، محمداصادق. (۱۴۰۲). مفهوم‌شناسی مقاومت بر اساس نظریه اصل واحد. نشریه «دانش سیاسی»، ۱۹ (ویژه‌نامه اول؛ مقاومت)، ۱۶۹-۱۹۲.
- کیا، علی اصغر و فقیهی نژاد، مهدی. (۱۳۹۷). تحلیل مضمون مفاهیم ارتباطات و توسعه در مفاد برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، ۶(۱۱)، ۳۳-۷۱.
- مجیدی، حسن. (۱۳۹۱). ادبیات مقاومت و فلسفه پیدایش مقاومت در کشورهای اسلامی تحت اشغال؛ فلسطین و عراق به‌عنوان نمونه. ادبیات پایداری (ادب و زبان نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی کرمان)، ۳(۵-۶)، ۴۱۱-۴۲۷.
- محمدپور، احمد (۱۳۹۰). روش پژوهش کیفی ضد روش، تهران: جامعه‌شناسان
- ملکی، علی. (۱۴۰۲). تبیین مبانی فقهی مقاومت در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای. پژوهش‌های سیاست اسلامی، ۱۱(۲۳)، ۱۸۸-۲۰۹.
- مهدی پور، آسیه. (۱۳۹۸). تبیین مدل مفهومی مقاومت در اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای. نشریه «دانش سیاسی»، ۱۵(۲)، ۵۳۹-۵۶۶.

جامعه‌شناسی فرهنگی مفهوم مقاومت در اندیشه ... (محمدحسین صفایی) ۳۸۱

میر قادری، فضل‌الله، کیانی، حسین. (۱۳۹۱). بن‌مایه‌های ادبیات مقاومت در قرآن. فصلنامه ادبیات دینی، ۹۷-۶۹، (۱)۱.

کوربین، جولیت. ام، و اشتراوس، آنسلم. (۱۳۹۰). اصول روش تحقیق کیفی: نظریه مبنایی، رویه‌ها و شیوه‌ها (ترجمه بیوک محمدی). تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

شریفی، ناهید، شاه طالبی، بدری و اعتباریان، اکبر. (۱۳۹۹). مدرسه آینده در ایران: روش نظریه زمینه‌ای. جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۱۱(۲)، ۸۷-۱۱۵.

Groh, Arnold. 2019. Theories of Culture. London, England: Routledge.

Barker, G. (2009). Resistance and resilience. In P. J. McMahan & D. E. Shipp (Eds.), Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology (pp. 1072-1075). Wiley-Blackwell.

Faysal, Y., & Rahman, M. D. (2013). Edward Said's conception of the intellectual resistance. American Journal of Humanities and Social Sciences, 1(4), 236-243.

Alam, F. (2007). Edward Said and the counter discourse of postcolonial in Imperial entanglements and literature in English (pp. 235-253). The University Press Limited.

Guthrie, G. (2009). Basic research methods: An entry to social science research (1st ed.). SAGE Publications.

Braun, V. & Clarke, V. (2006), Using thematic analysis in psychology, Qualitative Research in Psychology, 3, 77-101.

Braun, V., & Clarke, V. (2013). Successful qualitative research: A practical guide for beginners (1st ed.). SAGE Publications.

Lo, M.-C. M. (2015). Conceptualizing "unrecognized cultural currency": Bourdieu and everyday resistance among the dominated. Theory and Society, 44(2), 125-152.

Spivak, G. (1988). Can the subaltern speak? In C. Nelson & L. Grossberg (Eds.), Marxism and the interpretation of culture. Macmillan.

Lilja, M. (2022). The definition of resistance. Journal of Political Power, 15(2), 202-220

استناد

بیانات در مراسم هجدهمین پاسداشت ادبیات جهاد و مقاومت - ۱۴۰۳/۱۱/۱۱

بیانات در مراسم تنفیذ حکم چهاردهمین دوره ریاست جمهوری اسلامی ایران - ۰۷/۰۵/۱۴۰۳

بیانات در مراسم سی و پنجمین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی (رحمه‌الله) - ۱۴/۰۳/۱۴۰۳

بیانات در دیدار آقای اسماعیل هنیه، رئیس دفتر سیاسی حماس - ۱۴۰۲

بیانات در دیدار مردم قم - ۱۹/۱۰/۱۴۰۲

بیانات در دیدار مردم کرمان و خوزستان - ۰۲/۱۰/۱۴۰۲

بیانات در مراسم سی و سومین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه‌الله) - ۱۴/۰۳/۱۴۰۱

۳۸۲ جامعه پژوهی فرهنگی، سال ۱۷، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۵

- بیانات در پیام به حجاج بیت الله الحرام - ۱۷/۰۴/۱۴۰۱
- بیانات در دیدار دست‌اندرکاران مراسم سالگرد شهادت حاج قاسم سلیمانی و خانواده شهید - ۲۶/۰۹/۱۳۹۹
- بیانات در دیدار نمایندگان یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی - ۲۲/۰۴/۱۳۹۹
- بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم - ۱۶/۱۱/۱۳۹۸
- بیانات در دیدار بسیجیان - ۰۶/۰۹/۱۳۹۸
- بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان - ۱۲/۰۸/۱۳۹۸
- بیانات در مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه امام حسین (ع) - ۲۱/۰۷/۱۳۹۸
- بیانات در دیدار نایب رئیس دفتر سیاسی حماس و هیئت همراه - ۳۱/۰۴/۱۳۹۸
- بیانات در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه‌الله) - ۱۴/۰۳/۱۳۹۸
- بیانات در دیدار مردم قم - ۱۴/۰۳/۱۳۹۸
- بیانات در بیانیه «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران - ۲۲/۱۱/۱۳۹۷
- بیانات در دیدار دبیرکل جنبش جهاد اسلامی فلسطین و هیئت همراه - ۱۰/۱۰/۱۳۹۷
- بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی - ۰۴/۰۹/۱۳۹۷
- بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان - ۱۲/۰۸/۱۳۹۷
- بیانات در دیدار کارگزاران حج - ۲۵/۰۴/۱۳۹۷
- بیانات در دیدار جمعی از شاعران و اهالی فرهنگ و ادب - ۰۹/۰۳/۱۳۹۷
- پاسخ به نامه آقای اسماعیل هنیه، رئیس دفتر سیاسی حماس - ۱۵/۰۱/۱۳۹۷
- بیانات در ششمین کنفرانس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین - ۰۳/۱۲/۱۳۹۵
- بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری - ۳۰/۰۶/۱۳۹۶
- بیانات در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی - ۱۶/۰۳/۱۳۹۵
- بیانات در دیدار دست‌اندرکاران برگزاری مراسم سالگرد ارتحال امام خمینی (ره) - ۱۳/۰۳/۱۳۹۴
- بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در مسابقات بین‌المللی قرآن - ۱۶/۰۳/۱۳۹۳